

Az alkotókészség nem vész el

Dávoti Barna felvétele

Rökenes Erzsébet élete jól példázza, amit hajdanán gimnáziumi tanára, Radnótiné Gyarmati Fanni mondott neki: akiben megvan a művészi hajlam, abból előbb-utóbb elő is bújik.

Erzsébet nagyapja, Horváth G. Andor Lotz Károly tanítványa, s neves portré- és zsánerkép-festő volt, de nagybátyja és nagynénje is festőművészek voltak. Az ő képeik teremtették meg a kapcsolatot Norvégiával, azzal a családdal, akikhez először tízévesen jutott el, s akik 1956-ban befogadták, mintha saját gyermekük lett volna. Bár Erzsébet legszívesebben művészettörténetet tanult volna, gyakorlatibb pályára irányították: mivel ügyesen sportolt, testnevelés szakon kezdett, s a tanulás mellett edzői munkát vállalt. Középszintű tanár lett, de a testnevelés mellé hamar odakerült a történelem, a vallástörténet, a norvég szak, sőt, később a norvég mint idegen nyelv szak is. Közben felnevelt két lánygyermeket, s immár az unokákat kaptja a szépség

szeretetére.

A festés – egyelőre tojásfestés formájában – a kilencvenes évek elején bukkant fel az életében, amikor különböző tojásokon alkalmazott technikákat tanulmányozott a budapesti Néprajzi Múzeumban. Bár a piros húsvéti tojás Norvégiában sem ismeretlen, nem kötődik hozzá olyan gazdag motívumkincs és hiedelemvilág mint Közép-Kelet-Európában.

Erzsébet nemcsak könyvet írt a témáról *Eggmaling fra det enkle til det kunstneriske* címmel, hanem Oslóban, a *Norsk Folkemuseum* kézműves foglalkozásain is népszerűsítette a tojásfestés különböző módjait. Az avar korból fennmaradt absztrakt-stilizált motívum éppúgy megjelenik rajtuk, mint a hol valóság, hol stilizált virágok, vagy a csak magyar környezetből ismert patkók, s végül a szentképek: akár Fra Angelico reneszánsz angyala, akár az orthodox hagyomány szentjei. Saját, egyedi mintákat is tervezett.

Az ikonfestéshez vallástörténeti érdeklődése vezette: egy Norvégiában élő jugoszláv művésztől tanulta, hogyan is készül az ikon.

2003-ban, az MBK- Híradónak adott interjújában így beszélt erről:

„Az ikonfestés kézművesség. A legfáradságosabb, bár legkevésbé látványos munka az alapozás: göcsört nélküli keményfa alapra vásznat feszítek, amelynek a fatábla mentén levágom a szélét. Erre langyos vízből, gipszből, cinkből és bolognai krétából

készült keveréket viszek fel 13-18 rétegben, félórás szüneteket tartva minden egyes réteg felvitele után. A megszáradt alapot tükörfinomságúra csiszolom. A kiválasztott kép alapján ebbe vésem az alakok körvonalát. Ezután az aranyhátter helyét bolusszal, egy vörössárga földfestékkal kenem le, erre kerül a ragasztóanyag (mixtion), majd ecsettel applikálom az aranyfüstöt. A bolus vöröse villan ki a régi ikonok megkopott aranyháttere mögöl. A nagy, egyszínű felületekkel dolgozom ezután, immár tojástemperával (a tojássárgája a festékpör kötőanyaga). A legsötétebb árnyalattól kezdve haladok a világosabbak felé – a drapériától az arc, az azt kiemelő kontúrok felé.”

Røkenes Erzsébet ikonjai nemcsak technikájukban követik a több évszázados

Aranyhajú angyal

hagyományt, hanem tematikailag is. Amerre jár, keresi az ikonokról szóló könyveket, albumokat, s a régi mesterek alkotásait másolja. Képein megjelenik Szent György, Keresztelő Szent János, az ikonosztázok prófétai sorából ismerős Salamon király és Dániel próféta, s az Istenanya különböző típusai. Egy antikvitásban talált hajdani ón ikon-fedőlapból újjászületik az útmutató Istenanya, de megtaláljuk a gyermekének örvendező Máriát éppúgy, mint a Fájdalmas Istenanyát. A hagyományosabb változatban, csupán gyászt öltött, fájdalmában is fegyelmezett anya néz ránk a képről, de megfestette Erzsébet a könnyezőt is, ahogy Bulgáriában, barokk hatásra, immár nem zárja magába érzéseit. Másik kedves alakja Szent Mihály arkangyal. Az égi seregek vezére hol „marsallbottal”, országalmával néz szembe velünk, máskor az egyik nagy újtó, Andrej Rubljov képéről ismerős oldalnézetből. Az arecifei római katolikus templom számára festette meg Rubljov Szentháromság ikonja alapján azt a változatot, amely hagyománytisztelete mellett kísérletező kedvéről is tanúskodik. Az alapozáshoz használt krétamasszába virágot formázó pecsétnyomót nyomott: ezzel vette körül a figurát. Az alapon alakít ki új textúrát: Salamon király pompakedvelésére utalva csillámot applikál bele, máskor Aranyhajú angyalának egy fűrtje szabadul át a glóriából az arany háttérbe.

Nem hagyhatjuk említés nélkül a harmadik, iparművészeti műfajt sem, amellyel Erzsébet a *Husfliden* kiállításain jelent meg: a selyemfestést. Ezzel lazít a nagyobb koncentrációt követelő ikonfestés után: selyemképek – így egy norvég mitológiai sorozat – mellett sálakat, szoknyákat, blúzokat is festett.

Nincs minden helyzetben mód a tehetség fejlesztésére, a kreativitás sokszor háttérbe szorul a gyakorlati szempontok mellett, de ha igazán erős a készítés, soha nem fojtható el teljesen.

Røkenes Erzsébet alkotókészsége a nyugdíjas években bontakozott ki igazán. Nemsokára ismét találkozhatunk alkotásaival: húsvét táján Vollenben állít ki, az ünnepnek megfelelően elsősorban hímes tojásokat.

Bendes Rita

További illusztrációk a Képtár mellékletben

Rökenes Erzsébet: Húsvéti tojás